

Motion

1980/81:2214

av Nils Carlshamre m. fl.

med anledning av proposition 1980/81:205 om förenklade statliga regler inom barnomsorgen

I proposition 1980/81:205 föreslås förenklade regler för barnomsorgen. Förslaget innebär minskad centralstyrning. Normer ersätts av rekommendationer. Ytnormen slopas. Vissa arbetsmiljönormer har i andra sammanhang förenklats eller skapats så att kostsamma ombyggnadsarbeten i möjligaste mån kan undvikas.

Vi hälsar propositionen i denna del med tillfredsställelse. Den överensstämmer här väl med de synpunkter som framfördes från moderat sida under beredningsarbetet.

Så är emellertid inte fallet då det gäller förslaget till nytt, förenklat statsbidragssystem. Inte heller kan vi acceptera ett ikraftträdande av nya statsbidragsregler redan 1982 när propositionen läggs fram så sent att riksdagen inte kan fatta beslut förrän under höstsessionen.

Den föreslagna metoden för beräkning av statsbidrag innebär att 40 % av kommunens bruttokostnader för barnomsorg – i princip exkl. administrationskostnader men inkl. kapitaltjänstkostnader – skall ersättas.

I ansökan om statsbidrag skall resp. kommun således endast ange de ifrågavarande kostnaderna som åvilar kommunen som helhet. Den enda spärregel som anges i propositionen är att ökningen av statsbidraget till befintlig barnomsorg i daghem och fritidshem i viss kommun inte får överstiga den genomsnittliga löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst.

Vi anser att ett rent procentbidrag kan komma att medföra en okontrollerad kostnadsutveckling. Ett sådant bidragssystem innebär inte ett tillräckligt incitament till hushållning och rationellt utnyttjande av befintliga resurser. Det stimulerar inte kommunerna att på det kommunalekonomiskt mest fördelaktiga sättet vidga sin verksamhet genom att i barnomsorgsplannerna föra in sådana omsorgsresurser med hög kvalitet men låga omkostnader, som representeras av enskilda initiativ.

Den föreslagna statsbidragsmetoden innebär att kommuner som satsat stora belopp på barnomsorgen får 40 % av kostnaderna täckta med årligt påslag motsvarande de offentliganställdas löneutveckling. Sparsamma kommuner behandlas precis på samma sätt och får ett direkt proportionellt lägre statsbidrag. Även om de stora tätorterna med hög andel institutionell barnomsorg inte kan påstås bli ekonomiskt gynnade av 40-procentsregeln – motsatsen blir fallet – innebär den omständigheten inte någon tillräcklig stimulans att omfördela resurserna. Snarare riskeras stagnation i utveckling-

en av barnomsorgskapaciteten.

Vi kan – av skäl som framgår ovan – inte acceptera ett kostnadsrelaterat bidragssystem. Bidragssystemet skall enligt vår mening vara prestationsrelaterat.

Bidraget bör utbetalas per barn som får tillsyn inom ramen för den kommunala barnomsorgen med samma belopp oavsett tillsynsform. Bidraget skulle kunna utgå med helt resp. halvt bidrag för hel- resp. deltidspplatser, där med deltid förstås 3–6 timmars tillsyn och med heltid tillsyn över 6 timmar. Med samma totalomslutning som den som beräknats för statsbidraget budgetåret 1981/82, 5 380 milj. kr., skulle bidraget för barn som får heltidstillsyn i reala termer inte väsentligt understiga vad som nu utgår per plats i dag- och fritidshem.

Antal platser (barn i den kommunala barnomsorgen)

Antal platser i slutet av 1981 i	Heltid	Deltid
Daghem	123 000 ¹	41 000 ¹
Fam.daghem	34 000 ¹	90 000 ²
Fritidshem	–	63 000
Lekskola	–	119 000
	157 000	313 000

¹Relation 75 %–25 % förutsätts.

²Baseras på socialstyrelseuppgift om relationen 1979.

Om man utgår från ovanstående prognos – som huvudsakligen baseras på uppgifter i bilaga 8 till 1980/81 års budgetproposition – samt från det för budgetåret 1981/82 beräknade statsbidraget 5 380 milj. kr., skulle ett statsbidrag oavsett tillsynsform för heltid motsvara ca 17 200 kr. och för deltid 8 600 kr. Vi vill dock inte utesluta att proportionerna mellan statsbidraget för heltidsomsorg och statsbidraget för deltidsomsorg måste vara annorlunda än som ovan skisserats. Vi förutsätter att regeringen redovisar ett underlag för ställningstagande i denna fråga i samband med att riksdagen föreläggs ett nytt förslag till metod för statsbidragsberäkning. I detta sammanhang bör glesbygdsförskolornas situation uppmärksammas särskilt.

Innebörden av hel- resp. deltidstillsyn bör ändras så att gränsen kommer att gå vid sex timmars tillsynstid. Det innebär viss omfördelning av heltidsplatser till deltid i gränsskiktet där tillsynstiden ligger mellan fem och sex timmar. I motsvarande mån påverkas bidragsstorleken positivt förutsatt att den givna ovan nämnda totalramen för statsbidraget inte ändras.

En förutsättning för ett prestationsrelaterat bidragssystem är naturligen någon form av spärr mot från samhällsekonomisk synpunkt oförsvarlig kostnadsökning. Den begränsningsregel som föreslås i propositionen, och som ovan nämnts, är ensam otillräcklig. Den bör kombineras med en "takregel", som omfattar statsbidraget till såväl befintlig som tillkommande

kommunal barnomsorg. Den sistnämnda regeln bör baseras på den i andra sammanhang uttalade nödvändiga kommunalekonomiska återhållsamheten.

Även med ett rent procentbidrag av det slag som förordas i propositionen är en sådan "takregel" för statsbidragsökningen nödvändig. Bl. a. skulle det motverka icke önskvärda konsekvenser av att basen för kostnadsökningsberäkningarna vidgas (kapitaltjänstkostnader m. m.).

Fördelen med det av oss förordade prestationssystemet är uppenbar. Det stimulerar kommunerna till rationellt resursutnyttjande och medger möjlighet till god omsorg om ett större antal barn till en given kostnad. Kommunerna får största valfrihet. Enskilda initiativ, t. ex. förskolor i ideell, kristen eller annan enskild regi, blir än mer lönsamma att inränga i barnomsorgsplanerna. Det är i nuvarande trängda ekonomiska läge synnerligen angeläget att ta vara på enskilt bedrivna komplement till den kommunala barnomsorgen. Från kommuner som anlitar enskilda förskolor är det omvittnat att kostnaderna för driften av dessa ligger synnerligen mycket lägre än i de rent kommunala förskolorna. Det kan t. ex. röra sig om halva kostnaden utan att krav på kvaliteten i omsorgen behöver efterges.

Vi anser således sammanfattningsvis att regeringen bör framlägga nytt förslag till statsbidragssystem, som har prestationsrelation som utgångspunkt i enlighet med de ovan angivna riktlinjerna. Ett ikraftträdande bör kunna ske den 1 januari 1983. I övrigt i propositionen föreslagna förändringar bör emellertid träda i kraft snarast möjligt i enlighet med propositionen.

Med stöd av vad ovan anförts hemställs

att riksdagen

1. med bifall till proposition 1980/81:205 i övrigt avslår förslaget i propositionen om nytt statsbidragssystem för barnomsorgen.
2. begär förslag från regeringen om nytt statsbidragssystem för barnomsorgen enligt de riktlinjer som redovisas i motionen.

Stockholm den 9 juni 1981

NILS CARLSSHAMRE (m)

SONJA REMBO (m)

GULLAN LINDBLAD (m)